

C. A.P.
CEHOV
Insula Sahalin
Însemnări de călătorie

Traducere din limba rusă
de Alice Gabrielescu
și Tatiana Panaitescu

POLIROM
2021

Printre deportații din Korsakovsk, câțiva ies din tiparul comun; voi aminti dintre aceștia pe Pișcikov, un condamnat la muncă silnică pe viață, a cărui crimă a furnizat materialul schiței *Între patru ochi* de G.I. Uspenski. Acest Pișcikov își omorîse în bătaie soția, o femeie cultă, însărcinată în a noua lună; a bătut-o cu nagaica timp de șase ore, pînă ce nenorocita și-a dat sufletul. Mobilul crimei fusese gelozia retrospectivă pentru viața ei înainte de căsătorie; în timpul ultimului război, ea fusese îndrăgostită de un prizonier turc. Însuși Pișcikov era acela care ducea prizonierului scrisorile ei, căuta să-l convingă să vină la întâlniri și în general îi ajuta pe amîndoi. După plecarea turcului în patrie, fata s-a atașat de Pișcikov, mișcată de bunătatea lui; s-au căsătorit și au avut patru copii, cînd deodată pe el a început să-l chinuiască o gelozie cumplită...

Pișcikov e un bărbat înalt, uscățiv, cu o barbă lungă, impunător ca înfățișare; este copist la comandamentul de poliție, de aceea nu poartă straie de ocnaș. E foarte harnic și politicos, dar posac și necomunicativ. Am fost la el, dar nu l-am găsit. Stă într-o odăiță mică, în care am văzut un pat curat și îngrijit, acoperit cu o pătură roșie; pe peretele de lîngă pat atîrna fotografia încadrată a unei femei, soția lui, pesemne.

E interesantă de asemenea și familia Jacomini: tatăl, fost căpitan de vas pe Marea Neagră, soția sa și fiul. În anul 1878, tustrei au fost judecați de curtea marțială din Nikolaevsk pentru asasinat și condamnați, după cum spuneau ei, pe nedrept. Mama și fiul și-au ispășit pedeapsa, dar bătrînul Karp Nikolaevici Jacomini, acum în vîrstă de 66 de ani, e încă ocnaș. Ei țin o prăvălie și locuința lor e foarte îngrijită, mai bună chiar decît a colonistului Potiomkin din

Mihailovskoe. Bătrînii Jacomini au fost aduși în Sahalin pe uscat, prin Siberia, în timp ce fiul lor a fost transportat cu vaporul pe mare și a sosit în insulă cu trei ani mai devreme. Răstimpul acesta a fost un supliciu. Cînd îl ascultîi povestind pe bătrîn, ți se face părul măciucă. Atîtea lucruri îngrozitoare au văzut și prin atîtea suferințe au trecut, atît în timpul cît au fost judecați, cît și pe urmă, purtați din închisoare în închisoare, tîrîți timp de trei ani prin nemărginita Siberie; fiica lor, o copilă care și-a urmat de bunăvoie părinții, a murit pe drum, istovită de oboseală, iar vaporul cu care a fost transportat împreună cu soția lui de la Nikolaevsk la Korsakovsk, a naufragiat lîngă Mauka. În timp ce Jacomini povestea, bătrînei îi curgeau lacrimile: „Și ce poți face?! spunea fostul căpitan dînd din mîină. Se vede că așa a fost voia Domnului!“.

Din punct de vedere cultural, Korsakovsk a rămas în urma posturilor din nord – n-are nici telegraf, nici stație meteorologică.¹

-
1. Chiar în timpul șederii mele la Korsakovsk, E.V. Ștelling căuta să obțină aprobarea pentru înființarea unei stații, ajutat fiind de doctorul Z., un om inimos și vechi locuitor. Părerea mea este că stația n-ar trebui să fie instalată la Korsakovsk, loc expus vînturilor reci dinspre răsărit, ci într-un punct mai central al districtului, cum ar fi de exemplu satul Vladimirovka. Trebuie să mai adaug că în Sahalinul de Sud fiecare localitate are clima ei și ar fi nevoie să se înființeze mai multe stațiuni meteorologice: lîngă golful Busse, la Korsakovsk, Krilion, Mauka, Vladimirovka, Naibuci și Taraika. Bineînțeles că acest lucru nu-i ușor de realizat, dar nici prea greu. Funcționarea lor s-ar putea încredința deportaților știutori de carte; după cum s-a dovedit, ei învață repede să facă observațiuni și să lucreze independent și ar fi necesar doar un om care să-i îndrumeze (n.a.).

Clima Sahalinului de Sud este cunoscută deocamdată numai din observații întâmplătoare, făcute de foști funcționari din localitate sau de vizitatori de scurtă durată, ca mine. După aceste date, calculînd temperaturile medii, vara, toamna și primăvara sînt mai calde aici decît la Due cu aproape 2°, iar iarna mai blîndă cu aproape 5°. Cu toate acestea, tot pe Aniva, puțin mai spre răsărit de Korsakovsk, la Muraviovsk, temperatura este mult mai scăzută și se apropie mai mult de cea din Due. La 88 verste spre nord de Korsakovsk, la Naibuci, în dimineața zilei de 11 mai 1870, căpitanul vasului Vsadnik a înregistrat două grade sub zero: ninge. După cum își poate da seama și cititorul, sudul de aici nu prea merită numirea de sud: iarna este tot atît de aspră ca și în gubernia Olonețk, iar vara, ca la Arhanghelsk. În prima jumătate a lunii mai, Kruzenstern a văzut zăpadă pe țărmul apusean al golfului Aniva. În partea de nord a districtului Korsakovsk, și anume la Kusunnai, unde se găsește un centru de exploatare a salatei de mare, s-au înregistrat într-un an 149 de zile cu vreme proastă, iar în partea de sud, la pichetul Muraviovsk, 130 de zile. În general însă, în districtul de sud clima este mai blîndă decît în cele două districte nordice, deci și condițiile de viață sînt mai bune. În Sahalinul de Sud și în timpul iernii sînt zile cu moină, ceea ce nu se întîmplă niciodată la Due sau Rikovo; pe aici gheața pornește mai devreme pe rîuri, iar soarele apare mai des dintre nori.

Închisoarea din Korsakovsk a fost clădită pe locul cel mai ridicat și probabil și cel mai sănătos din întregul post. Acolo unde strada principală se înfundă într-un gard se află porțile închisorii; au un aspect foarte modest și se deosebesc de porțile obișnuite numai prin

inscripția de pe ele și prin faptul că în fiecare seară se îngrămădesc acolo ocașii veniți de la muncă și nu sînt lăsați să intre decît unul cîte unul, după ce au fost percheziționați. Curtea închisorii are un plan înclinat, astfel, din mijlocul ei, cu tot gardul înalt și clădirile din jur, se poate vedea și marea albastră, și orizontul îndepărtat, din care cauză ți se pare că aici este și mai mult aer. Vizitînd închisoarea, observi de la început că administrația caută să separe cît mai mult pe ocași de coloniști. La Alexandrovsk, și atelierele închisorii, și locuințele a cîtorva sute de ocași sînt împrăștiate prin întregul post, în timp ce aici, toate atelierele, ba și postul de pompieri sînt grupate în interiorul curții și ocașii, chiar și aceia din perioada de corecție, sînt obligați, cu foarte rare excepții, să trăiască între zidurile închisorii. Aici, postul și închisoarea sînt complet despărțite și poți rămîne un timp îndelungat în localitate, fără măcar să observi că la capătul străzii se află temnița.

Clădirile-cazărmi sînt vechi, aerul din camere închis, latrinele mult mai proaste decît în închisorile din nord; brutăria e întunecoasă, carcerele sînt întunecate și ele, neaerisite și reci; am văzut eu însumi cum ocașii tremură din cauza frigului și a umezelii. Numai camera celor ferecați în lanțuri este mai mare decît în nord, iar numărul celor ferecați mai mic. În condiții ceva mai bune stau ocașii, foști marinari; și îmbrăcămintea lor e mai îngrijită.¹ Cît timp am stat

1. T.I. Belii a reușit să organizeze din acești cîțiva foști marinari un echipaj foarte bun pentru lucrări pe mare. Șeful echipajului este ocașul Golițin, un om mic de statură, cu favoriți, căruia îi plăcea să filozofeze. Cînd stătea la cîrma unei baleniere și comanda „Taie arborada!” sau „Vislele pe apă!”,

avea un aer foarte impunător. Dar cu toată șefia lui și înfățișarea impunătoare, în timpul șederii mele acolo a fost pedepsit de vreo două ori cu biciul, pentru beție, și, mi se pare, și pentru obrăznicie. După el, cel mai iscusit marinar era socotit ocașul Medvedev, un om deștept și curajos. Odată, consulul japonez, domnul Kuze, se întorcea pe mare de la Taraika; cîrma balenierei o ținea Medvedev; cu ei mai era și un gardian. Spre seară vremea s-a stricat, s-a făcut apoi întuneric... Cînd baleniera s-a apropiat de Naibuci, intrarea în rîul Naibu nu se mai vedea. Acostarea directă la țarm era periculoasă și Medvedev s-a hotărît să rămîină toată noaptea în larg, deși se dezlănțuise furtuna. Gardianul i-a ars o palmă peste ureche, domnul Kuze i-a ordonat să se țină cît mai aproape de mal, dar Medvedev n-a vrut să-i asculte și îndrepta încăpățînat baleniera din ce în ce mai departe, în larg. Furtuna a ținut toată noaptea. Valurile aruncau barca de colo-colo, amenințînd în fiecare clipă s-o răstoarne. Consulul mi-a povestit mai tîrziu că a fost cea mai îngrozitoare noapte din viața lui. Cînd, în zorii zilei, Medvedev a intrat în gurile rîului, baleniera s-a înclinat și a luat apă. De atunci, ori de cîte ori Medvedev era trimis cu cineva pe mare, domnul Belii spunea:

— Orice ar face el, vă rog să nu vă opuneți și să nu protestați.

Printre deținuți mai atrăgeau atenția și doi frați, foști prinți persani, care primeau corespondența de acasă cu toate titlurile lor princiare înșirate pe plic. Frații fuseseră deportați pentru o crimă săvîrșită în Caucaz. Ei își păstrau portul persan și umblau cu căciuli înalte de astrahan care le lăsau frunțile descoperite. Fiind încă în perioada de încercare, nu aveau dreptul să primească bani; unul din ei mi s-a plîns că nu are cu ce să-și cumpere tutun și credea că din cauza asta îl chinuie tusea mai rău. Acesta lipea pentru administrație plicuri și făcea treaba cu destulă neîndemînare; privindu-l cum lucra, i-am spus „foarte

în orașel, în închisoare dormeau numai 450 de oameni, restul erau detașați la construcția drumurilor. În total sînt în închisoare 1.205 de ocnași.

Directorul închisorii ține în mod deosebit să arate vizitatorilor postul de pompieri, care-i într-adevăr minunat rostuit; din acest punct de vedere Korsakovsk a întrecut multe orașe mari. Butoaiele, pompele de apă, topoarele în huse – toate strălucesc ca niște jucării pregătite pentru o expoziție. S-a dat alarma și din toate atelierile ocnașii au dat năvală, fără șepci, fără scurte, fiecare cum era îmbrăcat. Într-o clipă s-au înhămat la care și au pornit cu vuiet și huiet asurzitor pe strada principală, spre mare. A fost într-adevăr o demonstrație de efect; maiorul Ș., care înființase postul de pompieri, radia de mulțumire și mă întreba mereu dacă îmi place. E păcat însă că laolaltă cu ocnașii tineri s-au înhămat și au luat-o la goană și bătrînii; aceștia trebuiau să fie scutiți, barem pentru sănătatea lor șubredă.

bine!” și am văzut că lauda mea i-a făcut fostului prinț multă plăcere.

Ocnașul Heiman, un brunet voinic și chipeș, îndeplinea funcția de copist al închisorii. Fusese comisar de poliție la Moscova și era condamnat pentru violarea unei minore. În închisoare, mă urma pretutindeni ca o umbră și de cîte ori întorceam capul, își scotea politicos șapca.

Pe călăul postului îl chema Minaev; era fiu de negustor, un om încă tînăr. Cînd l-am văzut, mi-a spus că a pedepsit în acea zi cu lovituri de bici, opt oameni (n.a.).

Top 10+

POLIROM

În 1890, medicul Cehov, în vîrstă de treizeci de ani, care tocmai aflase că suferă de tuberculoză, se angajează într-o călătorie de unsprezece săptămîni ce traversează Siberia spre colonia penitenciară Sahalin. La începutul acestei aventuri, tînărul Cehov intenționa să pună pe hîrtie, rece și fără „morbul pasiunii”, o simplă descriere a locului și a oamenilor pe care avea să-i întîlnească. Paginile adunate s-au transformat însă într-o capodoperă, într-o bucată de proză nonficțională, unde descrierea suferinței umane se împletește cu meditația asupra nedreptății sistemelor penitenciare. Totul se desfășoară pe fundalul unei Siberii sălbatice, un sac fără fund în care regimul țarist își arunca opoziții și unde, nu peste mult timp, regimul comunist avea să-i arunce pe ai săi.

„*Insula Sahalin...* un impresionant studiu pe marginea crimei și a pedepsei și un reportaj excelent, nemilos și nepărtinitor.”

Mark Slonim

Tiraj: 2.000 ex.
Preț: 29,95 lei

EDITURA POLIROM

ISBN 978-973-46-8491-5

9 789734 684915

www.polirom.ro

Carte publicată și în ediție digitală